

Geen wonder dan ook dat wel verre van het huwelijk in wezen, in beginsel, onontbindbaar te heeten, juist integendeel de mogelijkheid van scheiding zoo beslist in het Romeinsche recht is uitgesproken. Een verdrag, waarbij van de bevoegdheid tot echtscheiding afstand wordt gedaan, of slechts het gebruik maken van die bevoegdheid door strafbedreiging wordt bemoeielijkt, — is *contra bonos mores*.

O, ik weet wel, dat er feitelijk aan de vrijheid van echtscheiding veel ontbrak. Waardoor echter? Alleen om bijkomstige redenen; niet als gevolg van het wezen zelf des huwelijks. De vrouw *in manu* kan den huwelijksband niet eigenwillig breken. Doch slechts door hare onderworpenheid aan de macht haars mans, welke macht zoo weinig essentieel voor het huwelijk was, dat de echt even goed zonder als met *manus* zich liet denken. Marquardt houdt voorts het door *confarreatio* gesloten huwelijk in het algemeen voor onontbindbaar. Edoch niet om het huwelijk maar om het karakter der *confarreatio* ¹⁾. In beginsel gold zeker eer, dat het huwelijk ook in zijn voortbestaan afhing van den wil dan, omgekeerd, dat, is eenmaal een huwelijk tot stand gekomen, alsdan de wil door het huwelijk wordt beheerscht.

Een zelfstandig maritaal gezag ontbreekt in het Romeinsche recht eveneens. Een schijn van dit gezag kan de *manus* wellicht bieden, schoon daarbij reeds aanstonds te herinneren valt, dat ook zonder *manus* een huwelijk volkomen rechtsgeldigheid bezat. Maar bovendien draagt deze macht geenszins een zelfstandig karakter, en is zij nauwelijks iets anders dan de gewone macht van den *paterfamilias* als zoodanig, gelijk dan ook de vrouw, schoon gehuwd, in de *potestas* van een anderen *paterfamilias* wezen kon. Ongetwijfeld kan het moeielijk anders, of de praktijk des levens maakte deze verhoudingen vaak minder zichtbaar. Maar als het ons er om te doen is de principieele voorstelling te leeren kennen, die omtrent deze betrekkingen gold, is inzooverre de feitelijke toestand geheel onverschillig. In beginsel ontmoette het bij de Romeinen geen bezwaar,

¹⁾ T. a. p., I. p. 68.